

Nicolae Răuș

Gheorghe Neacșu

Dinu Moraru

O AGRESIUNE SOVIETICĂ ÎMPOTRIVA ROMÂNIEI

TATAR BUNAR

ÎN DOCUMENTE ȘI ÎN PRESA ROMÂNEASCĂ A VREMII

Cuvânt înainte:

Prof. univ. dr. Ioan Scurtu

CUPRINS

Cuvânt înainte (Ioan Scurtu)	13
Capitolul 1 „RUSIA, VEȘNIC IMPERIALISTĂ“	15
1.1. „O boală lipicioasă“	15
1.2. Cărdășii secrete ruso-germane.....	17
1.3. ...și ruso-ungare	21
1.4. Scenarii apocaliptice	22
Capitolul 2 COMINTERNUL – CHEIA EXPANSIUNII BOLȘEVICE	25
2.1. Un partid pentru comunizarea lumii	25
2.2. Filiera balcanică.....	27
2.3. P.C.dR. – secție a Internaționalei a III-a	28
2.4. Urzelile Moscovei	29
2.5. Planul Kolarov împarte România în cinci zone de operații.....	33
Capitolul 3 REBELIUNEA, RIPOSTA, PEDEAPSA	35
3.1. „Pregătirea de artilerie“	35
3.2. Pânza de păianjen a conspirației.....	37
3.3. Sud-estul Basarabiei, în flăcări	39
3.4. Ancheta și „Procesul celor 500“	43
3.5. Propaganda bolșevică se dezlănțuie.....	45
3.6. Presa românească – de la dreapta, la stânga.....	46
Capitolul 4 ARMATA INTELECTUALILOR KREMLINULUI	57
4.1. Naivi, iubitori de arginți și de glorie, cominterniști.....	58
4.2. Istrati, apostatul	59
4.3. „Apostolul“ Barbusse și minciuna umanitarismului	60
4.4. „Un bătrân naiv“	69
Capitolul 5 UN CUȚIT TÂLHĂRESC ÎN COASTA ROMÂNIEI.....	71
5.1. „Moldova“ de dincolo de Nistru.....	71
5.2. O privire optimistă.....	74
5.3. ...și una realistă.....	75

Capitolul 6 CARACTERUL EVENIMENTELOR DIN SEPTEMBRIE 1924⁷⁷

ANEXE ameni si cărți.....	83
ANEXA CAP. 1	84
DOCUMENTE.....	84
Rezumatul Memorandumului secret al colonelului Bauer	84
O scrisoare secretă a lui Ludendorff	85
Instrucțiunile secrete ale lui Cicerin	86
Scrisoarea Comitetului Alb-Ruten către Secretarul general al Societății Națiunilor	90
Telegramă a Ministerului Afacerilor Străine român către Statul-Major General (referitoare la intențiile Ungariei în cazul unui conflict ruso-român).....	95
Telegramă a Ministerului Afacerilor Străine român către Statul-Major General (referitoare la informații provenite de la M.A.S. bulgar privind intenția Moscovei de a provoca tulburări în Bulgaria și Basarabia)	96
Telegramă a Ministerului Afacerilor Străine român către Statul-Major General (referitoare la campania antiromânească din presa maghiară)	96
Telegramă a Legației S.U.A. din Riga către Departamentul de Stat (referitoare la instrucțiunile transmise de Moscova reprezentantului ei la Roma).....	97
DEZBATERILE PARLAMENTULUI.....	98
ANEXA CAP. 2	99
DOCUMENTE.....	99
Telegramă transmisă de Legația României la Viena (referitoare la propaganda bolșevică desfășurată în rândul Armatei române)	99
Organizarea și activitatea comitetelor revoluționare basarabene pe teritoriul Ucrainei în vederea unor operațiuni sau a unei eventuale ocupări a Basarabiei	100
Planul de operații al Armatei Roșii.....	109
Notă informativă din 17 iulie 1924 (referitoare la situația Armatei Roșii din Ucraina)	111
Circulara din 20 iulie 1924 a Comitetului Executiv al Internaționalei Comuniste – Biroul Informații – către Comitetele Centrale ale Partidelor Comuniste din Polonia, Lituania, Estonia, România, Cehoslovacia, Iugoslavia.....	112
Proiectul de operații al comuniștilor din România în septembrie 1924, aprobat de Comitetul Executiv al Internaționalei Comuniste la 8 august 1924.....	113

Ordinul nr. 668 din 16/ XI 1923 al Corpului 3 Armată către Diviziile 12, 15.....	114
Ordinul nr. 792 din 10/ XII 1923 al Corpului 3 Armată către Diviziile 12, 15.....	116
ANEXA CAP. 3	120
PRESA ROMÂNEASCĂ	120
Sovietele întretin în străinătate o propagandă potrivnică României.....	120
Un îndrăzneț atac în Basarabia	121
Urmărirea bandelor din Basarabia și Cadrilater	122
Atac banditesc în Basarabia.....	122
Atacul banditesc din Nicolaevca – noui amănunte	123
Acțiunea de terorizare desfășurată de soviete în Basarabia	123
Comuniștii bulgari ajută acțiunea sovietelor	125
Prinderea a 12 bandiți ruși debarcați la Nicolaevca	125
Sovietele ne atacă pe două fronturi.....	126
În jurul atacurilor banditești de la Nicolaevca și Tatar Bunar	126
S-au încins lupte sângeroase	126
Atac banditesc la Tatar Bunar	127
Noi frământări politice în Rusia	128
Teroarea bandelor în sudul Basarabiei	128
Ce s-a întâmplat în Basarabia.....	129
Ce s-a petrecut la Tatar Bunar	130
Amănunte asupra atacului bandei bolșevice de la Tatar Bunar și Cișmeaua.....	131
Interviu cu d. ministru Inculeț: Bandele din Basarabia – Reorganizarea administrativă – „Republica Moldovenească de peste Nistru.....	132
Atacurile banditești din Basarabia. Mai multe sate atacate	133
Reaua-credință a „Adevărului“	134
Noi atacuri în Basarabia. Lupte între bandiți și jandarmi la Nepolocăuți și Cișmele	135
La Tatar Bunar și Cișmeaua Rusă au fost omorâți 300 de bandiți	136
În chestia banditismelor de la Tatar Bunar în ce au consistat turburările produse Guvernul are datoria să vorbească.....	136
Planul sovietic viza instituirea de comitete oculte	137
Ce s-a petrecut în sudul Basarabiei Comunicatul Guvernului	138

Ce planuri aveau bolșevicii S-au găsit planuri și bani.....	138
Centrul sovietic de la Vâlcov.....	138
Ce este cu republica moldovenească.....	139
Sovietele organizaseră atacuri împotriva României.....	139
Turburările din Basarabia.....	139
Nicolae Iorga - Propagandă și bărci cu motor.....	140
Situația în Basarabia. Comunicatul guvernului.....	140
Riposta armatei și populației.....	141
După incidentul de la Tatar Bunar.....	141
Retragerea bandiților din Basarabia. Alți răniți aduși la Galați.....	142
Cum a decurs atacul de la Tatar Bunar.....	143
Ce s-a petrecut în sudul Basarabiei.....	143
Ce s-a petrecut la Tatar Bunar. În rândurile bandelor au luptat și ofițeri sovietici.....	144
Rezultatul anchetei Guvernului în chestiunea atacurilor din Basarabia.....	146
Lovitura încercată de bolșevici. Ea privea Grecia, Bulgaria și România.....	148
Atacurile banditești din Basarabia.....	149
Incidentele sângeroase din sudul Basarabiei.....	149
Trecerea bandelor în sudul Basarabiei.....	149
Lovitura de la Tatar Bunar.....	150
Planul atacului de la Tatar Bunar.....	150
Cum a fost executat atacul bolșevicilor la Tatar Bunar.....	151
Planul atacului de la Tatar Bunar era să fie pus în aplicare încă de acum șase luni.....	151
Eroii din Basarabia.....	152
Adevărul asupra celor petrecute în regiunea de la Tatar Bunar. Expunerea d-lui G. Tătărescu făcută presei.....	153
Nicolae Iorga: Represiune și - altceva.....	155
Lucrați pentru Basarabia! Economii criminale.....	155
Un depozit de muniții și explozibile clandestin în jud. Cetatea Albă.....	157
Atacul de la Tatar Bunar.....	157
Un nou atentat de cale ferată în Basarabia.....	158
Un nou atentat în Basarabia.....	159

Nicolae Iorga: Războiul cu tălharii	159
Bolșevicii au încercat un nou atac în Basarabia.....	160
Tatar Bunar: Greșeli administrative	161
Orori inutile.....	161
Ce s-a petrecut la Tatar Bunar	162
Noi atacuri banditești la Tatar Bunar- Zece morți și răniți -	163
Amănunte asupra atacului de la Tatar Bunar	164
Alt atac la Tatar Bunar	164
Propaganda sovietelor rusești în România și Polonia	165
Interview cu d-l ministru Inculeț: Evenimentele de la Tatar Bunar.....	165
Rușii plănuiesc un nou atac în Basarabia.....	166
Falșurile „Viitorului“	166
Imprudențe.....	168
Impresii de la Chișinău de C.G. Costa-Foru	170
Procesul rebeliunii de la Tatar Bunar	171
După sentință	171
Sentința în procesul Tatar Bunar	172
Sentința de la Tatar Bunar.....	173
Sentința în procesul Tatar Bunar	173
Sentința în procesul Tatar Bunar	174
Condamnările individuale	175
Epilogul unui proces... ..	176
Sentința de la Tatar Bunar.....	177
Sentința în procesul Tatar Bunar 85 condamnați.....	178
Învățămintele unui proces	178
Tatar Bunar	179
Două sentințe	182
Nicolae Iorga: Greșeli de tact	183
Regele grațiază pe condamnații de la Tatar Bunar	183
UN SIMBOL	184
După expunerea d-lui Tătărescu	185
DOCUMENTE	187

Raportul no. 628 din 24 septembrie 1924 al Regimentului 5 jandarmi către Corpul de jandarmi	187
RAPOARTE ALE DIRECȚIUNII POLIȚIEI ȘI SIGURANȚEI GENERALE	193
Mostră de propagandă antiromânească.....	200
Raport asupra descoperirilor făcute după atacul de la Tatar Bunar.....	202
ORDONANȚA JUSTIȚIEI MILITARE	203
DEZBATERILE PARLAMENTULUI.....	207
N.G. Popovici, senator de Muscel (Partidul Țărănist).....	207
Teodor Iacobescu, deputat de Cetatea Albă (Partidul Țărănist dr. Lupu) ..	207
Ion Inculeț, ministru pentru Basarabia.....	212
Gheorghe Tătărescu, subsecretar de Stat la Ministerul de Interne	215
Internaționala Comunistă.....	216
RAPOARTELE OFICIALE ÎNREGISTRATE ÎN „BULETINELE EVENIMENTELOR“ DE MARELE STAT MAJOR.....	217
INFORMAȚIUNI DIN „BULETINUL STATULUI MAJOR AL CORPULUI DE JANDARMI“	222
ORGANIZAȚII DE SPIONAGIU MILITAR ORGANIZAȚII TERORISTE.....	225
ACTIVITATEA UNUI COMISAR BOLȘEVIC.....	227
EXECUTAREA ATACURILOR DE LA TATAR BUNAR ȘI ÎMPREJURIMI.....	231
GUVERNUL ȘI-A FĂCUT DATORIA	235
TELEGRAME A LEGAȚIEI GERMANE DIN BUCUREȘTI către Ministerul de Externe german (referitoare la investigațiile făcute de Legație la Ackermann)	237
Telegramă a Legației germane din București către Ministerul de Externe german (referitoare la „centrala comunistă din Viena“ și la „posibilitatea unei propagande bolșevice în România“)	240
Telegramă a Legației germane din București către Ministerul de Externe german (referitoare la „iminența unei agresiuni bolșevice“).....	241
ANEXA CAP. 4	243
PRESA ROMÂNEASCĂ	243
D. Henri Barbusse huiduit de către naționaliștii germani.....	243
Comuniștii și procesul de la Tatar Bunar.....	243
Cum s-au desfășurat manifestările comuniste de la Paris împotriva României, Poloniei și Bulgariei	244
Pentru victimele represiunii din Basarabia.....	245

O propagandă mișească împotriva României	246
Coadă de topor	248
D. Torrès despre procesul de la Tatar Bunar	251
Propaganda bolșevică și auxiliarele ei	252
Henri Barbusse, Paule Lamy și Vernochet la redacția „Faciei“	253
Henri Barbusse către „Facla“	254
De vorbă cu Henri Barbusse	254
Henri Barbusse în București.....	257
D. Guernut și România.....	258
O oră cu Henri Barbusse	259
Ce a aflat D. Barbusse mai întâi?.....	259
Inspectorul comunist: Henri Barbusse.....	260
În jurul vizitei d-lui Barbusse	262
Cine vorbește în numele opiniei publice din Occident?.....	263
Ministrul de Externe despre drepturile minorităților	265
„Inspectorul“ Henri Barbusse.....	266
Proteste contra d-lui Barbusse	267
În legătură cu manifestațiile de ieri	268
Manifestații contra d-lui H. Barbusse	269
Manifestațiile studențești contra d-lui Barbusse	271
Campania „ambasadorilor umanității“	271
Greșala gravă a d-lui Barbusse	272
D. Henri Barbusse despre poporul român	273
În chestiunea Barbusse	273
Salut României	275
Epilog cu Barbusse	277
D. Barbusse ca filozof și observator	278
S.S.R. și Barbusse	279
Retragerea d-lui Const. Bacalbașa.....	280
D. Henri Béraud despre campaniile antiromânești	280
Presa pariziană despre cazul Barbusse	281
Agresiunea contra D-lui Costa Foru	281
Cei trei „Henri“ și impresarul lor, D. Costa-Foru	282

Asupra procesului de la Tatar Bunar.....	282
O datorie de conștiință.....	283
Cum vorbește Barbusse despre noi	283
DEZBATERILE PARLAMENTULUI	284
I.G. Duca, ministru de Externe	284
Dumitru Lascu, deputat P.N.Ț.	284
ANEXA CAP. 5	292
PRESA ROMÂNEASCĂ	292
Noua republică moldovenească.....	292
Rusia vrea să creeze „o republică moldovenească“ peste Nistru	292
Republica moldavă a Rusiei	293
„Republica Moldovenească“ a d-lui Racovski	293
Mari frământări politice în Rusia. Proclamarea republicei țărănești – Manifestul noiei republici moldovenești	293
Republica moldovenească. O manevră abilă a sovietelor.....	294
Uneltirile sovietice contra României.....	294
„Republica Moldovenească“	295
Interviu cu d. ministru Inculeț	295
Turburările din Basarabia	296
Nicolae Iorga: România lui Christian Racovski	297
Republica moldovenească de peste Nistru.....	297
După „incursiunea“ ciudată.....	298
Const. Mille Republica Moldovenească	300
Ce este „republica moldovenească“	301
NOTE	302
INDICE DE NUME	319
ILUSTRĂȚII	325

„RUSIA, VEȘNIC IMPERIALISTĂ“

Trecuseră șase ani de la încheierea primei conflagrații mondiale, iar România evolua – aparent nestingherită – sub zodia reglementărilor postbelice de pace. Aparent numai, fiindcă, în realitate, era ținta provocărilor, tot mai agresive, ale Kremlinului, provocări care au atins pragul critic în septembrie 1924, prin rebeliunea organizată de bolșevici în sudul Basarabiei.

În toată perioada interbelică Rusia sovietică nu a încetat să considere că provincia dintre Prut și Nistru îi aparține, diplomația moscovită fiind foarte atentă să nu semneze cu România vreun tratat care să echivaleze, în fapt, cu o recunoaștere a *status quo*-ului frontierei. „Nesoluționarea problemei basarabene menținea starea de război între România și Rusia sovietică, oferind celei din urmă un anumit avantaj, relevat la 27 ianuarie 1924 de M.M. Litvinov într-o scrisoare adresată lui Christian Racovski: «Noi ne aflăm acum, formal, în stare de război cu România. Noi considerăm că trupele române ocupă teritoriul nostru și, formal, putem, în orice moment, să trecem Nistrul fără declarație de război».¹ Pentru Kremlin, chestiunea basarabeană depășea însă cadrul unui litigiu teritorial, căpătând o importantă dimensiune geopolitică. „Problema Basarabiei – arăta, în Parlamentul României, Ion Buzdugan, un politician cu o contribuție importantă la unirea provinciei istorice cu țara-mamă – este o problemă europeană, fiindcă planul rușilor este nu numai de a dărâma zăgăzurile care stăvilesc puhoiul bolșevismului, zăgăzuri cari sunt România la Nistru și Polonia la nord, pentru a cuceri acele mici fâșii de pământ ca Basarabia etc., nu, adevărata năzuință a Sovietelor este revărsarea potopului de lavă slavorusă peste Balcani, spre bolșevizarea întregii Europe“² (s. n.).

1.1. „O boală lipicioasă“

La prima vedere, pare inexplicabil cum, la scurtă vreme de la lovitura de stat din octombrie 1917, statul sovietic – care se resimțea de pe urma fragilității sale, a dezastrelor lăsat de revoluția bolșevică și de războiul civil și, nu în ultimul rând, a unei adversități manifeste a lumii occidentale – a putut recurge la acte de-a dreptul sfidătoare pentru standardele relațiilor internaționale, implicând mașinațiuni diplomatice machiavelice și intervenții militare dincolo de granițele proprii. Aceasta cu atât mai mult cu cât însăși elita politică moscovită a timpului conștientiza precaritatea regimului abia înfiripat. Astfel, în februarie 1921, Comisarul Poporului pentru Afaceri Externe, G.V. Cicerin, recunoștea în „Instrucțiunile secrete“³ trimise diploma-

¹ Laurențiu Constantiniu, *Uniunea Sovietică între obsesia securității și insecurității*, Editura Corint, București, 2010, p. 44.

² *Monitorul Oficial*, nr. 20 din 5 decembrie 1924, p. 274 (Dezbaterile Adunării Deputaților, ședința din 24 noiembrie 1924).

³ Eugène Ladnow, *Protocoalele lui Ludendorff, Stinner, Cicerin*, Varșovia, 1923, pp. 10-17.

ților sovietici în funcțiune că, țara este vlăguită de un război care a durat șapte ani fără încetare; Armata Roșie nu a atins încă nivelul pe care-l dorim; în mijlocul poporului obosit se naște o inerție ce poate fi ușor înțeleasă, și dificultățile refacerii tuturor resurselor țării nu ne permit să ne bazuim în prezent pe mijloacele materiale și tehnice obișnuite“. Atunci, de ce au acționat în acest fel Sovietele? Răspunsul vine din mai multe direcții.

Dinăuntru, era vocația expansionistă – sintetizată de parlamentarul român Dumitru Lascu printr-o sintagmă memorabilă: „Rusia, veșnic imperialistă“⁴ –, controversatul „Testament“⁵ al lui Petru cel Mare proclamând un comandament ca acesta: „Pacea să slujească războiului, iar războiul să servească păcii, în interesul expansiunii și înfloririi permanente a Rusiei“. Indiferent dacă documentul este adevărat sau apocrif, spiritul lui a guvernat dintotdeauna conduita internațională a țării lui Petru I. Cu atât mai mult a Rusiei bolșevizate, care își asuma postura de purtătoare a unei idei universale de natură să-i îndreptățească imixtiunea de orice fel și, în mod predilect, militară oriunde în lume. Într-unul din editorialele lui, Nicolae Iorga semnala această deformare și conchidea că rațiunea de a fi a noii alcătuirii imperiale se sintetiza în mitul eternei sale dilatații, mit care, fatalmente, va deveni un adevărat flagel. „Rusia Sovietică – scria istoricul român îndată după cele petrecute la Tatar Bunar și împrejurimi – nu e creată pentru a exista, ci pentru a propaga și a se propaga. E o boală lipicioasă aceea care stăpânește pe conducătorii de azi ai marii țări de la Răsărit“⁶. Bolșevismul – arăta, la rândul lui, omul politic Gheorghe (Ghiță) Popp în același an 1924 – este un fenomen specific rusesc. El a răsărit din evoluțiunea ultimilor 400, 500, chiar 600 de ani a poporului rusesc, și el, am putea spune, este mai mult decât un fenomen social, este un fenomen specific rusesc, și nu al întregii lumi slave“⁷.

În toate etapele istoriei bolșevismului ca organizație de stat, ambiția expansionistă a cunoscut motivații felurite. În perioada imediat următoare lui octombrie 1917 a funcționat imperativul salvării de la prăbușire a noului regim, prin dezlănțuirea de către acesta, cât mai repede cu putință, a revoluției mondiale. Altfel – atenționa Lenin încă din februarie 1921 –, Rusia sovietică era condamnată la dispariție. Ideea lui Lenin este reluată tranșant și de Cicerin, în directivele mai înainte amintite: „Pentru salvagardarea patriei noastre socialiste trebuie să nimicim fără milă forțele amenințătoare ale capitalului imperialist din Europa“⁸. „Fondatorii regimului comunist erau convinși că revoluția nu putea supraviețui timp îndelungat, dacă nu se extindea rapid în afara granițelor Rusiei. Convingerea lor pornea de la două premise. Prima era că mult mai puternicul «lagăr capitalist» avea să se unească pentru a distruge bastionul revoluției prin sancțiuni economice și agresiune militară. A doua, că

⁴ *Monitorul Oficial*, nr. 39 din 9 februarie 1926, pp. 1087-1090 (Dezbaterile Adunării Deputaților, ședința din 18 decembrie 1925).

⁵ Gaston Bouthoul, *L'art de la politique*, Editura Seghers, Paris, 1962, pp. 233-255.

⁶ *Neamul românesc* din 22 septembrie 1924, p. 1 (Nicolae Iorga, „Propagandă și bărci cu motor“).

⁷ *Monitorul Oficial*, nr. 47 din 28 ianuarie 1925, p. 1097 (Dezbaterile Adunării Deputaților, ședința din 16 decembrie 1924).

⁸ Eugène Ladnow, *Op. cit.*, pp. 10-17.

și în eventualitatea în care acest lucru nu s-ar fi întâmplat – sau s-ar fi întâmplat, dar comuniștii ruși ar fi reușit să respingă ofensiva capitalistă –, regimul s-ar fi confruntat în continuare cu dificultăți insurmontabile în încercarea de a conduce un stat înconjurat de dușmani și locuit de o populație țărănească înapoiată și ostilă.⁹ Astfel, în plină epocă modernă, în Europa își făcea apariția un stat imens care se rezema, ca primă valoare, pe război, acționând ca un factor de presiune, mai ales în proximitatea lui. Pentru a continua să existe, „«avangarda proletariatului» trebuia așadar să moneteze puciuri în celelalte țări”¹⁰.

O atare viziune a stat – alături de frustrările Moscovei legate de pierderea Basarabiei, prin revenirea ei la patria-mamă la sfârșitul primei conflagrații mondiale – la baza declanșării evenimentelor de la Tatar Bunar. În decembrie 1924, fruntașul politic basarabean Ion Inculeț semna în Parlamentul României „căile directe, încercate și la Tatar Bunar, prin care bolșevicii vor ca să întreprindă o revoluție socială mondială, fiindcă ei își dau seama, după cum vă spuneam, că numai astfel ei își pot păstra Statul lor sovietic bolșevic”¹¹.

1.2. Cărdășii secrete ruso-germane...

În exterior, expansionismul roșu a beneficiat de atitudinea echilibristică a unor state occidentale, unele dintre ele democrații cu îndelungată tradiție. Este evident că aceste țări erau departe de a nutri afinități comuniste – în genere, ideologiile au fost și sunt ignorate, mai mult sau mai puțin fățiș, în relațiile dintre state –, însă natura și evoluția intereselor urmărite erau cele care le dictau jocul pe tabla comunistă. Iar Sovietele au știut să exploateze acest comportament, prefăcându-se că nu-i observă motivațiile, ba chiar venindu-i în întâmpinare. În „Instrucțiunile” sale, Cicerin oferă o mostră a unui asemenea gen de gândire: „Se apropie clipa când, prin forța înlănțuirii faptelor istorice, diplomații capitaliști vor fi nevoiți să săvârșească, poate chiar cu bună-știință, unele prostii și trebuie să ne străduim să nu-i împiedicăm să facă asemenea prostii. Germania are nevoie de un sprijin moral, îi vom acorda acest sprijin. Ea dorește securitatea frontierei sale, i-o vom asigura. Franța vrea să ne vadă neputincioși, vom părea neputincioși în ochii ei. Anglia vrea să ne exploateze, îi vom da toate posibilitățile ca s-o facă”¹².

Tendințele expansioniste ale noului regim de la Moscova și-au găsit un sprijin prețios în naționaliștii germani, care, „obsedați de Tratatul de la Versailles, erau gata să cadă la înțelegere cu oricine i-ar fi sprijinit în anularea urmărilor acestuia, și în primul rând cu Rusia. Imediat după ce prevederile Tratatului au fost făcute publice (mai 1919), Comisariatul pentru Afaceri Externe de la Moscova le-a denunțat în termenii cei mai categorici, iar Cominternul a emis o proclamație intitulată «Jos Trata-

⁹ Richard Pipes, *Scurtă istorie a revoluției ruse*, Editura Humanitas, București, 1998, p. 266.

¹⁰ Stelian Tănase, *Clienții lui Tanti Varvara*, Editura Humanitas, București, 2005, p. 9.

¹¹ *Monitorul Oficial*, nr. 30 din 30 decembrie 1924, p. 490 (Dezbaterile Adunării Deputaților, ședința din 3 decembrie 1924).

¹² Eugène Ladnow, *Op. cit.*, pp. 10-17.

tul de la Versailles!»¹³. Un an mai târziu, pe 15 octombrie 1920, „V.I. Lenin ținea să precizeze: «Când Rusia sovietică se va întări, praf și pulbere se va alege de tratatele de la Versailles»»¹⁴. Statul sovietic contesta în mod expres granițele României, Poloniei, Finlandei și țărilor baltice. Jocul politic a impus unele nuanțări și abateri tempore de la acest deziderat formulat de Lenin, dar obiectivul fundamental a fost urmărit cu perseverență în toată perioada interbelică.¹⁵

Complicități oculte între liderii de la Berlin și bolșevici au existat însă chiar din timpul primei conflagrații mondiale, determinate de scopurile urmărite de cele două entități: una căuta să slăbească tabăra inamică, cealaltă voia să ajungă, cu orice preț, la putere. Încă din toamna anului 1916 împăratul Wilhelm al II-lea sublinia necesitatea izolării unora dintre statele aliate printr-o pace separată, „pentru a putea astfel să ne aruncăm împotriva celorlalți»¹⁶. În această idee, pentru fiecare dintre inamicii ei – Franța, Marea Britanie, Italia și Rusia – Germania pusese la punct planuri menite să sprijine o trădare din interior, rolul important revenind partidelor de extremă stângă. Întrucât Rusia era „veriga cea mai slabă din lanțul inamic»¹⁷ – după cum afirma, într-un „Memorandum“ confidențial din 3 decembrie 1917, Richard von Kühlmann, fost ministru de Externe al Germaniei și arhitectul politicii probolșevice din anii 1917-1918 –, Berlinul și-a concentrat atenția asupra ei, acționând în sensul „exploatării poziției progermane și antirăzboinice a stângii radicale, al cărei lider de necontestat era Lenin»¹⁸. O victorie a bolșevicilor ar fi dus la revoluție, haos, destabilizare și, ca urmare, la înfrângerea sau la ieșirea Rusiei din război. Ideea este susținută de ambasadorul german la Copenhaga, contele Ulrich von Brockdorff-Rantzau, în raportul din 2 aprilie 1917 către Ministerul de Externe de la Berlin. Potrivit prezidiului lui, „în trei luni se poate conta ca descompunerea să fie destul de avansată pentru ca o intervenție militară din partea noastră să garanteze prăbușirea forței ruse»¹⁹. Pentru atingerea acestui scop, Germania a organizat transportul clandestin la Petrograd al lui Lenin și al anturajului său, a susținut propaganda antirăzboinică a bolșevicilor* și a subvenționat puciul de la Petrograd. Conform unor surse germane, sumele acordate de Berlin bolșevicilor pentru a-și finanța organizarea și propaganda

¹³ Richard Pipes, *Op. cit.*, p. 285.

¹⁴ Ioan Scurtu, Dumitru Almaș, Armand Goșu, Ion Pavelescu, Gheorghe I. Ioniță, Ion Șișcanu, Nicolae Enciu, Gheorghe E. Cojocaru, *Istoria Basarabiei de la începuturi până în 2003*, coordonator: Ioan Scurtu, Ediția a III-a, revăzută și adăugită, Editura Institutului Cultural Român, București, 2003, p. 288.

¹⁵ *Idem*, p. 288.

¹⁶ Richard Pipes, *Op. cit.*, p. 115.

¹⁷ *Idem*, p. 121.

¹⁸ *Idem*, p. 115.

¹⁹ Marin C. Stănescu, Costin Feneșan, *Lenin și Troțki versus Ludendorff și Hoffman*, Editura Enciclopedică, București, 1999, p. 64.

* Statul-Major german edita la Viena publicații bolșevice, pe care le răspândea de-a lungul liniei frontului armatei ruse.

„au depășit 50 de milioane de mărci germane-aur, echivalentul a 6-10 milioane de dolari, adică cel puțin nouă tone de aur“²⁰!

Prin lovitură de stat din octombrie 1917 oamenii lui Lenin ajungeau la putere, iar la scurt timp „strategia Berlinului de sprijinire mascată a bolșevicilor își arăta roadele“²¹: pe 3 martie 1918 Rusia sovietică și Puterile Centrale au semnat Tratatul de pace de la Brest-Litovsk*. Marcat de importante concesii teritoriale – în concepția liderului de la Kremlin, supraviețuirea regimului sovietic „va aduce revoluția mondială și va face frontierele lipsite de sens“²² – și economice în favoarea Germaniei și Austro-Ungariei, acordul a oferit bolșevicilor răgazul necesar „pentru a-și întări autoritatea, a organiza administrația și a crea o nouă armată, una revoluționară“²³.

În ciuda intereselor care reuniau cele două tabere de aceeași parte a mesei, relațiile dintre liderii de la Berlin și bolșevici au purtat, tot timpul, marca duplicității. În acest sens, „Scrisoarea secretă“ din 28 noiembrie 1918 a generalului Erich Ludendorff – cel care, în anii 1917-1918, conducea strategia militară germană – către generalul Max pentru cazul în care tentativa bolșevicilor ar fi eșuat: „Cunoașteți că, după pacea de la Brest-Litovsk, s-a hotărât să se ducă în Rusia o politică conformă celor două curente esențiale, adică a susține, pe de o parte, pe bolșevici și, pe de altă parte, elementele monarhice, în așa fel încât jocul nostru să fie sigur și să nu pierdem în niciun caz“^{**}. De cealaltă parte, întâlnim aceeași ipocrizie: la începutul anului 1919 agenți bolșevici au fost implicați în acțiunile de răsturnare a guvernului socialist interimar de la Berlin, organizate după modelul puciului din octombrie 1917. În viziunea liderului de la Kremlin, patria lui Marx și Engels era prima țară în care revoluția comunistă mondială trebuia să reușească. Însuși Cominternul – creație exclusiv leninistă – fusese gândit ca „un fel de fitil Hoffman“²⁴, aflat la Kovno (Kaunas, Lituania), relevă că Berlinul își păstra o marjă de siguranță lungă care să șerpuiască dinspre Rusia înspre Europa și în special către acea bombă mare, glorioasă, dar care nu explodase încă și care îi era mereu prezentă în minte: Germania“²⁵.

După încheierea războiului, artizanul realizării unei alianțe între Berlin și Moscova a fost generalul Hans von Seeckt, care considera că „singura șansă a Germaniei de a-și recâștiga statutul de mare putere o reprezintă colaborarea consecventă cu o Rusie Mare“²⁶. „Numit în 1920 în fruntea Reichswehr-ului, el concepuse planul refa-

²⁰ Richard Pipes, *Op. cit.*, p. 122.

²¹ *Idem*, p. 161.

* Semnarea acestui tratat a constituit prima recunoaștere a Rusiei sovietice de către un alt stat.

²² Frederic C. Nanu, *Politica externă a României. 1918-1933*, Institutul European Iași, 1993, p. 113.

²³ *Idem*, p. 159.

^{**} În perspectiva sprijinirii forțelor bolșevice, scrisoarea stabilea organizarea în cadrul armatei germane a unor secții de propagandă însărcinate cu propagarea ideii unei apropieri între Rusia și Germania, organizarea de soviete alcătuite din prizonieri germani și infiltrarea prizonierilor germani în Armata roșie și în Statul-Major al acesteia, în vederea rolului predominant pe care urmau să-l joace mai târziu.

²⁴ Eugène Ladnow, *Op. cit.*, pp. 9-10.

²⁵ Stephen Koch, *Sfârșitul inocenței. Intelectualii din Occident și tentația stalinistă. 30 de ani de război rece*, Editura Albatros; Universal Dalsi, București, 1997, p. 29.

²⁶ Richard Pipes, *Op. cit.*, p. 285.